

**Рішення
колегії Державного комітету
архівів України**

м. Київ

23 квітня 2009 р.

**Про хід виконання держархівами Указу Президента України
від 23 січня 2009 р. № 37/2009 "Про розсекречення, оприлюднення та
вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним
рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні"**

Заслухавши і обговоривши доповідь начальника Управління інформації та міжнародного співробітництва Державного комітету архівів України Ю. А. Прилепішевої про зняття обмежень на доступ до секретних архівних документів, що не становлять державної таємниці, організацію оприлюднення цих документів з актуальних історичних тем, колегія відзначає, що Держком–архів та державні архіви приділяють постійну увагу цьому напрямку роботи.

Документи, пов'язані з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні було розсекречено у 1989–1992 рр., вони перебувають на загальному зберіганні і видаються користувачам у читальні зали архівів на загальних підставах відповідно до "Порядку користування документами НАФ, що належать державі, територіальним громадам", неодноразово використовувалися дослідниками, висвітлювалися у пресі та телебаченні.

З використанням інформації документів колишніх партійних архівів упродовж останніх років підготовлено і видано десятки документальних збірників з найгостріших проблем новітньої історії.

У 2005–2007 рр. на офіційному веб-порталі Держкомархіву опубліковано електронну версію міжархівного довідника "Реєстр розсекречених архівних фондів України". Упродовж другого-третього кварталів 2009 року чотири томи видання мають вийти друком. Ще один, п'ятий том по розсекречених фондах ЦДАВО України, підготовлений лише на 70%.

Про динаміку робіт із розсекречення архівних документів у 2005–2008 рр. свідчать такі показники: на початок 2005 р. кількість справ на таємному зберіганні становила 1,1% від загального обсягу документів, у 2006 – 0,99%, у 2007 – 0,55%, у 2008 – 0,45%.

У той же час на секретному зберіганні в державних архівах продовжує перебувати певна кількість документів, які не містять державної таємниці. Станом на січень 2009 р. найбільший відсоток документів на секретному зберіганні перебуває в ЦДАВО (3,07), ЦДНТА (0,84), держархівах Київської (0,77%), Рівненської (1,11%) областей, м. Києва (0,72%) та Севастополя (1,45), найменший в держархівах АР Крим (0,02), Волинської (0,06), Луганської (0,03),

Одеської (0,00076), Херсонської (0,09), Хмельницької (0,02), Черкаської (0,08), Чернівецької (0,000005) областей.

Ще не всі державні архіви мають повноцінні путівники, в яких відбито склад документів з історії радянських репресій, визвольних змагань українського народу, а видані мають недостатній наклад. У 2008 р. Держкомархівом переглянуто терміни підготовки путівників та затверджено Програму підготовки архівних довідників на 2009–2010 роки.

Потребують нормативного врегулювання питання правомірності прийняття державними архівами самостійних рішень щодо розсекречення документів у разі відсутності фондоутворювача та його правонаступника чи відсутності у фондоутворювача в даний час режимно-секретного органу або ж через нинішню недоступність колишніх фондоутворювачів тощо.

Держкомархівом 27 лютого 2009 р. проведено нараду "Про зняття обмежень на доступ до секретних архівних документів, що не становлять державної таємниці, організацію оприлюднення цих документів з актуальних історичних тем", у якій взяли участь представники Управління охорони державної таємниці СБУ. За результатами наради Держкомархівом підготовлено лист до СБУ. Після отримання відповіді, рекомендації СБУ буде доведено до відома держархівів.

У відповідь на лист Держкомархіву України від 3 лютого 2009 р. № 01–212 дорученням Кабінету Міністрів України від 12 лютого 2009 р. № 5455/1/1–09 погоджено розсекречення списків німецьких військово-полонених та інтернованих у Другій світовій війні.

На виконання Указу Президента України від 23 січня 2009 р. № 37 "Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні" Держкомархівом затверджено наказ від 4 лютого 2009 р. № 19.

На виконання наказу держархівами встановлено, що на секретному зберіганні документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами немає.

Усіма державними архівами проведено консультації з обласними УСБУ щодо спільної організації інформаційно-довідкових центрів (відкритих електронних архівів) (ІДЦ). Станом на 15 квітня 2009 р. відкриті і діють ІДЦ в м. Києві, в АР Крим (м. Сімферопіль, Севастополь), Житомирській (м. Житомир), Закарпатській (м. Ужгород), Одеській (м. Одеса) та Харківській (м. Харків) областях. ІДЦ створено в спеціально обладнаних приміщеннях СБУ та УСБУ регіонів. Зали розраховано на два робочих місця і одне місце адміністратора (у м. Києві – вісім робочих місць). Робочі місця оснащено комп'ютерною технікою, у залі є наукові та довідково-інформаційні видання з

історії України, у т. ч. видання ГДА СБУ. За даними, отриманими Держкомархівом, в інших регіонах також планується відкриття ІДЗ при УСБУ.

У квітні–червні 2009 р. ІДЦ мають відкритися у Вінницькій, Львівській, Миколаївській, Херсонській, Хмельницькій та Чернігівській областях, до кінця року в Запорізькій, Кіровоградській, Луганській, Одеській, Тернопільській, Черкаській областях.

У Волинській області УСБУ пропонує створити ІДЦ на базі читального залу корпусу 2 Держархіву Волинської області та бере на себе проведення ремонту читального залу держархіву області і його технічне оснащення.

У Дніпропетровській, Донецькій, Житомирській, Київській, Полтавській, Сумській, Чернівецькій областях це питання перебуває у стадії вирішення.

Архіви продовжують роботу над створенням баз даних на репресованих громадян, до ІДЦ передаватимуться електронні версії реєстрів фондів меморіального характеру, в документах яких відбилася інформація про причини, перебіг та наслідки Голодомору 1932–1933 рр. в Україні, списки громадян, померлих від голоду та тих, що зазнали репресій у цей період; електронні версії збірників документів та інших видань, підготовлених архівами з тематики голодоморів, політичних репресій, українського визвольного руху, путівників тощо.

У 2009–2011 рр. держархівами продовжуватиметься робота із складання описових статей у рамках архівно-пошукового проекту Український мартиролог ХХ століття.

З метою вирішення питання створення єдиної електронної бази даних "Український мартиролог ХХ ст." Держкомархівом розроблено та направлено на погодження до УІНП проект Договору про спільну діяльність Державного комітету архівів України та Українського інституту національної пам'яті з реалізації цього архівно-пошукового проекту.

Усіма держархівами заплановано роботу з видання і розповсюдження збірників документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами, створення постійнодіючих тематичних виставок, а також оприлюднення у засобах масової інформації, на власних веб-сайтах або на веб-сайтах облдержадміністрацій відомостей про розсекречені документи, їх публікації тощо.

16 березня 2009 р. на офіційному веб-порталі Держкомархіву відкрито спеціальну рубрику "Розсекречення архівних документів". У розділі "Інтерв'ю директорів" опубліковано відповіді директорів ЦДАВО, ЦДАГО, держархівів Волинської, Закарпатської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької облас-

розсекречених архівних документів. Перші спроби створити таку рубрику на офіційному веб-порталі Держкомархіву України відбувалися з 2005 р.

19 березня 2009 р. у конференц-залі Укрінформу відбулася прес-конференція на тему "Виконання державними архівами Указу Президента України щодо розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні".

У першому кварталі 2009 р. держархівами переглянуто 17028 справ, а також 350 документів МНСІ колишнього СРСР, з яких розсекречено 5116 справ, а також 336 документів, знижено гриф секретності до грифу обмеження доступу "ДСК" на 288 справ, а також на 14 документів, залишено гриф секретності "таємно" на 21 справу.

Найбільш активно ця робота проводиться в держархівах Вінницької, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської областей, м. Києва та Севастополя.

Через об'єктивні причини не проводилася ця робота в держархівах Запорізької та Чернівецької областей.

Після комплексної перевірки ЦДАВО враховано зауваження і підготовлено до перегляду ступеня секретності інформації документи 10429 справ.

Директори держархівів в АР Крим, Волинської та Івано-Франківської областей звертають увагу на необхідність прискорити розгляд сектором режимно-секретної та мобілізаційної роботи Держкомархіву надісланих ними у 2007–2008 рр. переліків документів підготовлених до розсекречення.

Дорученням Кабінету Міністрів України від 27 березня 2009 р. № 297–ДСК (2007 р.) подовжено термін перегляду грифів секретності МНІ колишнього СРСР та приведення їх у відповідність до вимог законодавства України до 1 січня 2010 р.

З метою активізації роботи зі зняття обмежень на доступ до секретних архівних документів, що не становлять державної таємниці та організації оприлюднення цих документів, колегія **вирішує:**

1. Взяти до відома довідку про роботу державних архівів із зняття обмежень на доступ до секретних архівних документів, що не становлять державної таємниці, організацію оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні.

2. Схвалити План заходів з виконання Указу Президента України від 23 січня 2009 р. № 37 "Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних

документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні" на 2009–2011 рр.

3. Керівникам державних архівних установ:

– забезпечити виконання Плану заходів з виконання Указу Президента України від 23 січня 2009 р. № 37 "Про розсекречення, оприлюднення та вивчення архівних документів, пов'язаних з українським визвольним рухом, політичними репресіями та голодоморами в Україні" на 2009–2011 рр.;

– активізувати роботу з організації та проведення прес-конференцій, присвячених оприлюдненню розсекречених документів;

– у межах компетенції передбачити співпрацю з Українським інститутом національної пам'яті з питань виконання Указу Президента України від 23 січня 2009 р. № 37.

4. Управлінню інформації та міжнародного співробітництва (Прилепішева Ю. А.) та сектору режимно-секретної та мобілізаційної роботи Держкомархіву (Рибачук О. В.):

– забезпечити у межах компетенції контроль за виконанням Плану заходів з виконання Указу Президента України;

– не пізніше 10 днів з дня отримання відповіді на лист Держкомархіву довести до відома державних архівів рекомендації СБУ з методики розсекречення архівних документів.

5. Сектору режимно-секретної та мобілізаційної роботи Держкомархіву (Рибачук О. В.) упродовж *другого кварталу 2009 р.* забезпечити розгляд переліків документів, надісланих держархівами в АР Крим, Волинської та Івано-Франківської областей.

6. Відділу інформаційних технологій Держкомархіву (Забенько Ю. І.) до *15 травня 2009 р.* оприлюднити матеріали колегії та довідку на офіційному веб-порталі Держкомархіву у спеціальній рубриці "Розсекречення архівних матеріалів".

Голова колегії

Голова Державного комітету архівів України

О. П. Гінзбург

Секретар колегії

Т. В. Галицька